

Forordning,

um

til Hæfning

Belgehall

Sabbathens

Og aðara Hæfninga Daga á Íslande.

Utgífen á

HJÆCHOLMS-Stepe þá 3. Júnii Anno 1744.

Printet á Hoolum i Hialstadal Anno 1749.

Nier Christian hiñ Siot

te/ af Guds Rind / Konungur Danmerkur og
Noregs/ Vinda og Gauta / Hertuge i Slesvijk/ Hol-
stein / Stormarn og Dytmerfken / Greife i Oldenborg
og Delmenhorst.

Siorum ollum vitanlegt: Ad Bier hofum funded þad ve-
ra Gott, ad giera Skipun og Skickur um Sabbaths-Dagen og añra Hartida og
Bænadaga Helgehalld æa Þoru Lande Islande, til Esflingar Guds Djeðdar, so sem
Bier Allra-Rædugast Skipun og Bioodum hier med en framar.

1. Skulu aller Sunudagar, og þær Helgar, sem Þogen biooda, eins lifka Skje-
dagur og Fostudagureñ Laenge, Safer hins mikla Endurlausnar-Verks, halldast af
ollum, Einum og Siehvorum, i allre Spekt og Gudrækne, Heilager, so sem hæfer,
bæde Fryer og Epter Middege.

2. So ad Catechisationen, sem er af Oss Allra-Rædugast tilskipun, epter Pre-
dikunena, verde añadhvort ecke of-stutt, edur ad ollu Leite vanrækt, nie heldur ad Sook-
nar-Foolked tefst of-sleinge fraa sinnu Heimile, hellst þa Harka er æa Bætrum og verde
þes vegna angursamt, þa skal Pioonustugiorden vera allstadar byriud i Kyrkiunum
so snefna, sem þad er mogulegt, og jafnvel þoort Fjollde þeirra, sem ætludu ad ganga til
Alltaris, edur adrær Hindraner, sem ei verdur hiaa komeft, Orðskudu i þessu nockra
Tof, þa samt ecke seiña en Kluckan Foolk, Þar fryer skal og Sooknar-Foolked vera so
snefna i Kyrkiune, og þa hryngt er i Añad Sin, hvor i sinnum Stad, en eingvanveig-
en ðvela rote æa Kyrkiu-Gardenum, ellegar i nanustu Hofsum þar til ad Predikunen
byriast: Ef nockur bryitur i moote þessu, og vill ecke sia ad sier epter þa Pridiu Þið-
vorum, sem þar um hefur giord vered, þa skal klaga þañ fryer Beralldegu Þfervallde,
og hañ sie straffadur, sem sær, er bryitur Sabbath.

3. Guds Pioonustugiord skal strey byriast æadur en hiñ Fryste Psalmur, edur In-
troitus er sungeñ, med þeirre Bæn og Fader vor, sem þegar hefur vered inñærd i algeing-
nar Messu-Saungs-Bæfur, og enda æa sama Hætt med Bæn og Fader vor epter
Catechisationena, og skal ein þeirra, sem sungia i Chorum, og kunia best ad lesa æa
Book, lesa þessar Bæner med Gudrækne, En i Saalhollis og Hoola Doom-Kyrki-
um Ein af Skoola-Viltum Doom-Kyrkiunar.

4. Eingen Prestur mac uttan hærfstu Raundfonia undan fella Guds Pioonustugi-
ord i Kyrkiune Ein Sunu-Dag, miklu sijdur Þvo, edur Þria Sunu-Daga hvorn ad
oðrum; Og ef nockur vegna Þharfa Ferdalags, edur æan feingens Leifes, sem Þogen
biooda, vanræker þañig þañ Sefnud, fryer hverium honum er trwad, þa skal honum
talast til fryer þad af Profastenum: Og ef þvilitte Þyrdulepse finjt hiaa Profastenum,

an þess hæf hafa ádur giefed þad sízzum Biskupe til Vitundar, so sem byriade, þa skal Lögfræka hæf fyrer Conkistorio: En ef þad stiedur optar, þa skulu þeir hafa forbroted sitt Kall.

5. Þegar þær Tjider Arsens eru, so sem um Jons Messu og Mikels Messu, ad Bændurner verda ad vera sier wte um Biörg og Þiffs-Upphellde, so sem aðadvort med því ad tjina Gross, edur Urter til Matar at Fjollum, edur eru til Fiske-Usta vid Sioo, ellegar i Laang-Ferdum epter Fiske, þa skulu þo Prestarnar Embættu, og jafnvel þott þa sien ecke so mager til, sem kúna ad sijngia i Chornum, þa skal þo hallda Saungvum uppe, med Kvæn-Foolke, Bornum og Binnu-Hivum, sem eiga ad koma þaangad, og skulu vera næsteg i Kyrkjunne: Sierdeiles eiga og Prestarnar ad Catechisera fyrer Ungmönnum aa þeim Tjimum, nær eckert fullorded Foolk er til Stadar.

6. Prestunum er giord sw Advorum og skipad alvarlega hier med, nær þeir eru i Kaupstodunum til ad wrvega sier Þiffs-Biörg, ad hegda sier þanig, sem hæfer Þerdugleika og Þigtugleika þeirra Embættes, og þa einganveigen ad draga so Tjiman, ad þeir giere ecke vered i síjnum Soeknum ad Sunudegenum, og sialsker slutt sitt Embætte og Guds Þioonustugiord, so ad ecke stande nein Hindrun þar af; Hvors vegna Prestarnar, samt þeirra Medhialparar, þegar þeir eru i Kaupstodunum skulu og eiga fyrr en aller adrer ad afsgreidast af Kaupmönnum þess Þolendka Compagnies, og fæa framkomed síjnu Eyrende. En ef Prestarnar kiamust ecke so slioot aa Framfære, so ad þeir yrde ad dvesia leingur en Enn Sunudag buvt frai Soekn síne, þa eiga þeir ad vera Unsihyggju fyrer því, ad hiñ nænaste Prestur stytie þar Guds Þioonustugiord og Embættes-Þerk.

7. Prestarnar skulu hallda Soeknar-Foolkenu med Kostgiefne, an Mañgreinar Alits, til ad koma i Guds-Hvrs, aa samt med síjnum Bornum, Hivum, Hvrs-Foolke og Undergiefnum. Ef noekur finst Þverwdarsamur, skal honum giordast Amisning Þvisvarsiñum af Prestenum; Og ef þeir vilia ei hljida Amisningum Prestsens, helldur koma samt sem ádur ecke, an Rittrar Orsakar, þa skal Presturen klaga þad fyrer því Þeralldega Þfervallde, sem skal aan Þida leitast vid ad fæa þad Lagfært epter Logum og Mañsens Afsigkomulage: Ef Presturen þeiger yfer þessu, edur ef sialsker Þfervallds Þeridonurnar siñast Þanræktarfullar i því, ad fara til Guds-Hvrs, ellegar og i því, ad straffa adra þviljika Þverbrotna og vijsvitande Sabbaths Þfertrodslu-Mæn, þa skulu þeir Prestar uppaa hvoria slíkt Hyrduleise verdur bevijsad, greida Þvofallde Helged ogs-Þrot, sem falle til Farækra Presta-Ekna: En Þfervallds-Þerfoonum sien talad til, fyrer Þorfoonum i því ad lifa epter Þorum Allra-Maðugustu Þefalningum. Og eiga Þeppstioorarnar, so sem Politie-Þienarar Spylmanana, ad vera At-hugasamer hler um: Og, so framvarlega sem þeir vilia, ecke sialsker mæta Straffe, ef þeir eru Hyrdulauser edur Raungsigner, seigia Prestenum til þeirra, sem þeir vita ad vera Þanræktar fuller i því ad vitia Guds-Hvrs.

8. Enn og sierhvör skal fara til Kyrkjunar aa hvorium Sunudeige þegar þar er Enn þættad, og eingæn ma þad undanfella aan Logmætra Orsaka, so sem er Þerfleike, Þioo-

nusta Sirokra, Vatna, Vexter og Snioo:Roma, ofmikel Begaleingd ellegar Tor-
fætur, edur önur stoor Naudsynleg Forsoll. Banæke nockur Tvo Sunudaga at
Sumar, og at Betrar: Digma Priar Sunudaga i Rod, an Voglegra Orsaka, ad fo-
ma til Kyrkiu, þa skal ssa giesfa 4. Mork Donsk til faatakra Eckna i þeirre Sookn, hv-
ar han dvalde. Þeir Islendsku Kaupmen og þeirra Ervides: Fookk, skulu og, þegar
þeir skilia Islendskt Maal nockurnveigen, vera at sama Hatt skyllder til, ad fara til nær-
stu Kyrkiu at hvorium Sunudeige, odrum til goods Epterdæmis; So og lifka þeir
sem eru vid Sioo at Betur, til ad fiska, og þeir so nefndu Kaupamen, sem eru i odrum
Sooknum til Slaattar at Sumrum, eiga ad vitia þeirrar nærstu Kyrkiu kostgæflega,
og framleggja Bevissingar þar um þegar þeirra Skrifta: Fader heimtar þad.

9. Hvs: Fedur og Hvs: Mædur skulu svara til þess, ef Born þeirra og Hirv koma
ecke til Kyrkiunnar, þegar þau eru añars so gomul, ad þau meiga þeyra Predikun med
Alhuga, og skulu þeir, ef þeir gjeta ei fialsker raaded Boot at eins edur añars Ohlydne
og Þvermoodsku, segia Prestenum þar fra, hver ed skal aretia hina Prælyndu med
Uvorigiefne an allrar Dvalar.

10. Eingeni, hvor hellst sem han er, ma fara wt wt Kyrkjuste at medan Guds
Pioonustugiord stendur yfer, an Voglegrar Orsakar og stoor Naudsynlegra Forsalla,
og skulu hiner Sullordnu, sem hver skallast i þessu, epter giorda Advorum, svara Helge
dags Brote; En hiner Ungu ljde Straff þar fyrer af Foreldrum sinnum; Og ma
lofa Kyrkiu: Dyrinum þegar ssa Psalmur, Alleinasta Gude i Himeriske byriast, til
ad hindra alla Utgaungu og D: Ordu; Po skal Hringjareni, ef nockur kiemur siðan
og kniir at Kyrkiu: Dyr med oslu Sidlate, vera svs og tk Reidu ad lifka upp fyrer
honum; En þeir sem eru nastæger, skulu vera þar fyrer, þar til ad Guds Pioonustu-
giord, asamt Catechisationen er endud.

11. Sv Prædia Hringing med oslum Kluckum, sem sumstadar þar i Landenu er
Banaleg, þegar bved er ad syngia hin fyrsta Psalm, skal vera astekiñ, med því ad
Sofnuðureni hindrast þar vidur i sinnum Saung og Gudræke.

12. Prestarner skulu hallda Tilheyrendum sinnum til þess i oslum Klærleika ad
alker þeir, ecke einunges Karlmen, helldur og Rveisfookk sem kañ ad lesa, hafe hver siina
Psalma Book med sier, til ad syngia þar at: Og skal Rveisfookked, bæde þa sunged er og
predikad, sira med beru Andlice, so þad byrg: þad ecke med sinnum Klwrum, (til þess ad
Kneiemerierner giete því helldur vitad, hvort þad an Svefins take epter því: sem frañ er
ført i Predikunene.)

13. Þeir sem koma til Kyrkiunnar, skulu, þegar þeir vilia ecke ganga iñ i Kyrkiuna,
og eingiñ Beikinde hindra þa þar fra, nie helldur nockur bevissanleg Naudsyn, sem reke
eples

epter heim ad sjiða sier heim, Kyrkian einig er so stoor, ad þar er noog Krom i hessa fyrer þa sem adra, alijast sem þeir er ecke hafa vered i Kyrkiu a þeim Dege.

14. Þad maæ ecke vera Keñemoñnum leyselegt þegar Embætta skal a Fostuñe, ad tiltaka Dageñ edur hafa skipte a honum, epter sine eigen Billd og scilifs hais Hægd a hverium hañ vill halda Fostu Predikun, heldur skal ein Dagur vera þar til, sem er vitanlegur Sofnudenum, Dhræranlegur, viss og tilteken: Nesnelega Midvikudagurinn a þeim Hofud Kyrkiun edur Akerium, hvar Prestureñ og Sofnudurinn getur vered til Stadar i rettan Tijma; En i þeim Stodum, hvar Kyrkiurnar eru of-sjarlagar Sofnudenum, og heim veiter þungt ad vera til Stadar, skal Fostu-Predikun halldast Laugardaginn fyrer edur Maanudageñ epter þañ Sunudag sem Embættad er a somu Tijd i Kyrkiune, eins og hjiingad til hufur sked sumstadar, þo skulu þeir Dagar edur Tijder bliða Dbreitter, so ad Sofnudurinn vite ad haga sier þar epter, þegar þeir hafa einufinne vered viss til Skjader. Ecke heldur meiga þeir til-Skja Bana-Daga til ad taka Fook til Altaris i nockre Sookn, hvar Kalled er lidugt, og eingenn Prestur hefde vered i laంగాñ Tijma.

15. Til þess ad Predikanernar meiga lagast, so þær sjeu til Uppbyggingar, þa eiga Prestarner ecke alleina ad Studera med Bæn og Akallan til Guds uppa þeirra openberu Rædu, heldur ad taka þær samañ srislega, ad minsta Koste þad hellsta Jntak þar af (so framartlega sem þeir hindrast ecke þar fra med Erfide edur añarre Talmán, sem er hin hæfsta Maudson) so ad Superintendenten gete þær yferlited, nær hañ heimtar þad i hvers Ars Visitationum, edur teked þær med sier, so ad hañ gete sagt til þess sem Þorf gjorest.

16. Kyrkiunum skal halda hreinum og Kromgoodum a Sunudegenum, og maæ þar eins listad a edrum, sem a þeim Dege sinast Fatnadur edur Sængur-Klæde, Gog edur Bara, hneirleslegar Mynder, og þær sem strijda moote þeirre Evangelisku Religion, med því slijkt er ovidurkvæmelegt, og ecke samhloodande vid þau Heilögu Berk, sem þar eiga fram ad fara. Þo meiga Ristur standa þar, med því sem kañ ad vera getur i þeim, hvar ecke eru Stoolar edur Beckar ad sitia a. Einig hvar Lept eru i Kyrkiun med Læsing fyrer, þar maæ geima hreintega Hlute, sem ecke giefa illañ Daun af sier, ellegar eru a añan Hartt ofæmande i þeim Stad: En eingenn añarleg Høndlan maæ hafast um Hønd i Kyrkiunum, añars skal sa sem gjorer a moote þessu, seliast Emu Goode Silfurs fyrer hvert Ein.

17. Prestarner skulu amina Sooknar-Foolked, ad brvka þad, sem epter er Sunudaafers og Helgareñar, til Uppbyggingar, þegar Guds Ploonsstugiord er endud, og þad er komed heim til sin apur, og ad Þhuga hvad Keñemeñerner hafa framfæret af Guds Orde; Einig ad Ucausa Hjortum sinum fyrer Gude med Bæn, Akallan til

Guds og Vestre Andrikska Boka; Og einkanlega Forellbra og Hw's-Bændur, ad þeir halde Bornum sínum, Skildfooske og Hirum til þessama, med Kostgæfne; Grenslest epter af þeim, hvad þau hafa munad wr Predikunene sier til Uppvakningar, og ad Enda Hviðardagin sameigenlega med einu Hiarta og Gudrækne, med Bæn og Fyrerbeidsu fyrer Guds Kyrkiu og Framgangehns Ords, fyrer Dfs og þvi Konungslega Erfda-Hvse, osamt odru sem ein riectlyndur Christen Madur a ad gieta ad i Bæn sine.

18. Eingiñ ma, fyrer utañ stærstu Mandsyn, viña a nockrum Suñudeige edur helgum Deige, ecke heldur skipa edur leyfa nockrum af sínum Hirum þad ad gieta, so framarlega, sem þeir vilja ecke straffast fyrer Helgedags Brot. Ecke heldur ma nockur a Skjrdage edur Fostudagen Lauga, heldur en a Suñu-og odrum helgum Dogum Nooa med Bæta a Sioo wt, til Fiske-Asta, fyrer en Suñudaguren og Helgen er ad allu Leite liden. Nema ef so være, ad stoor Hwngurs-Neyd þreyngde Moñum þar til.

19. Allt Fagl, Veifer, Hlaup, Spil, Gaarunga-Hial og Skemtan, Ferdalog, sem ecke atværa Naungans Uppbygging, edur Idkun Christelegs Kiærleika, edur þær Ferder, sem giarast til eigen Avingings, ellegar þær sem geymdar eru til ad spara Kwms helga Daga, til Kaupstadaña edur fra þeim; Fyrerbioodast alvarlega hier med oklum, Einum og Sierhverium, can Mismunar, ad vidlogdu Straffe sem Helgedags-Brot affilur: Dyrfest nockur af Kaupmoñum þess Islendska Compagnies a Suñu-og Heilogum Dogum, edur helgum Kvooldum ad selja Veru, slatra Fenade, edur ad erfida og fremia Hondlun a nockurn Hatt, hvert sem þeir gieta þad sialfser, eda laata sier Fook gieta þad: Somuleides ef nockur lætur sig siña a greindum Tjidum hia þeim i Kaupstadium, til ad kaupa edur selja, nema ef þad være til ad hialpa og biarga einum Siwrum, þa skulu þeir sem briota þar i moote, giallda Dvofalldt vid þad, sem þeir ætlidu ad selja edur kaupa, skal haalft falla til þesser Openberar þetta, hver hellst sem hann er, og hitt haalft til Fatakra Presta Eckna. So skal og sa Raupmadur, sem verdur funden i þvi, ad ferdast medañ Embætte stendur yfer a helgum Dogum, til Lauga, þang ad sem Skoogur er, og so framveiges, giallda fyrer Helgedags Brot fyrer sig og sier hvorn þan sem hann tekur med sier.

20. Þeir sem hafa nockurn Uburd medferdes, skulu halda þar Kyru fyrer med sína Uburðar Hesta, þar til ad Helgen er endud, hvar þeir tooku sier Maattstad a Laugardags Kyslidd, og a medañ fara sialfser, sem og þeirra Fylgiarar, so marger sem mogulegt er, til hinar nærstu Kyrkiu; En ef Kyrkian er so laungt fra þeim, so sem þeim ed eru laungt uppa Fiollum edur Fjallbygdum, so ad þeir gieta ecke komist þaangad, þa skulu þeir halda Hviðardagen og Helaina Heilaga med allre Gudrækne, þar sem þeir eru; Þo er þeim ecke bañad sem ecke hafa Uburd med sier ad fara, ad ferdast a Suñudags Morgne nidur af Fiollunum, ef þeir gieta þa ecke añad en ad vitia Guds Pionustu giordar.

giordareñar í næstliggiande Kyrkiu. Í hærstu Maudsyn er þeim og leift, sem Willia komast wt til Vestmanna-Eya, edur þadan, ellegar gieta ecke hjar þvi komest ad fara yfer Siioeni, ad ferðast þa a Helgum Deige, þegar Bedurlaged hefur añars hindrad þa leinge.

21. Verde Preste nockrum boded til eins ærlegs Samkvæmes a nockrum Sunu-Dege, þa skal hann hegda sier þanig, sem vel hæfer og sæmer hanns Stande, lifka so, ad hann sie þeim, sem eru nauðger, til Uppbyggingar, og ma hann einganvegin vera Framfestodu Madur fyrer Borde hjar nockrum, hver hellst sem hann vera kyni.

22. Eingni, hvert helldur Andlegrar edur Veralldegrar Stiettar, ecke helldur nockur sat, sem fyrer þvi er trwad, ad standa fyrer Borum Reikningum, ma a Sunu-og helaum Dögum fyrer edur epter Embætte mæda Bændur edur adra med nockurskonar Reikninga Umsvifum; Hver sem giorer i moote þessu, skal fyrsta Sini gialda Helgedans Brot, og añad Sini mæta Afkæru og Straffe, so sem þeir ed af Hrekkvijsi brioota vor Lög.

23. Þeir vidteknu Sider, sem hafa vered skipader og vidhalldst fraa gamalle Tjidi, med þvi Balde sem Biskuparner hafa sier sjauser teked, Refnelega, ad i ollu Íslande hefur Predikun vered hallden a Foola Noottine, yfer þad veniulega Hattjdar Evangelium Luc. 2. v. 1. --- 14. Og þar a moote fyrsta Dag i Foolum vered predikad yfer þan Texta Joh. 1. v. 1. --- 14. Somuleides ad Sumardagureni fyrste og Þerrardagsureni fyrste hefur vered hallden hialfur Hialgur i Jmsum Stodum i Foola Biskups Dame, og ein Texte wtagdur, sem Prestenum hefur sjaalsum sijnst ad wovelia; Lifka þad, ad i Premur Spslum i Foola Biskups Dame, Refnelega, Skagafjardar, Eysfjardar og Þingeyar er Beniulegt, ad Bændurner kome samañ a einum vissum Dege Arfens til þeirra Kyrkna, til hverra þeim hefur vjrsad vered af fyrverande Biskupum, til ad laata eina Gief wte, epter Frijviltia, Fættakum til Uppheldis, hvar einnig er Embættad af nockrum Prestum til skipis; Skulu hjer epter aller og öldungis vera astekner, so sem gagnstader þeirre Samhhoodan og jofnum Hætte, sem a ad vera i þadum Borum Konungs Rjksium i Kyrkiu-Efnum: Og skal nu sja Texta Luc. 2. v. 1. --- 14. Her epter vera wtagdur a fyrsta i Foolum i Hæ-Ressu, eins og þad skedur i Borum Konungs Rjksium Danmorf og Norege; En so ad Fættaker þurfe ecke i ad missa, vegna þess, ad þeir Samkomu og Predikunar-Dagar eru astekner, sem hafa vered halldner i cadur nefndum Spslum a vissum Döge og Are, þa leysum Bier Allra-Naðugast, ad sw Olmusu og frijviltiga Gief, sem añars hefur vered lauten af Hende, a þeim Dege Fættakum til Uppheldis, mege heimrast a nockrum Sunudege þa Cooknar-Foolk kemur til Kyrkiunar.

24. Og med þvi þad skal vera orded ad Þlagfid a Íslande, ad Spslumeñerner ha
lida

Sda Mantsal og Hierads Pijng, sumstadar i Kyrkiunum, berande had fyrer sig, ad ein-
 gen Hws siou par til hentug, þa forbioodum Vier Allra-Nadugast her med ad hallda
 nockur Mantsals edur Herads Pijng her epter i Kyrkiunum, og bioodum og skipum
 þar a moote, ad Almogæn, under Bors Amtmans og Systumañña Direction Uppa
 bygge hentugt Pijng-Hws, i sierhverre Pijng-Sookn, hvar þess gioreft Þorf a hentug-
 astu Stodum, og med hviliskum Herte, sem sked gerur epter Landens Afsigomulage.
 Mñars vilium Vier Allra-Nadugast, ad þesse Bor Forordning, casamt því sem Bor
 Norfku Vog iné hallda um þa er eiga ad hallda sier fra Kvoldmæltjardareñar Sacra-
 mente, um Svardaga og um Barna Aða, se uppleseñ Arlega at Predikunar-Stool-
 num a Þarlsma-Suñu Dag, og Fioorda Suñu-Dag i Adventu fyrer Sofndunum,
 so ad aller vite þar epter ad giora, og hun verde allra-underdanigast adgiætt allstadar a
 Boru Lande Islande, eins a fasta Landinu sem þar hiar og underliggiande Eyium, og
 ad þar sie þafig eptergeinged af þeim Yfervallds-Verfoonum Andlegrar og Veralldlege-
 rar Stietrar, hveriar af offeru Allra-Nadugast skickadar, so sem þar sialfar vilia soara
 fyrer. Hvers vegna vier bioodum og besolum hier med Borum Stiptbefalnings-
 Mañe, Biskupum, Amtmañe, Logmoñum, Systumoñum og oðrum, til hverra þesse
 Bor Forordning verdur send, ad þeir late strax lesa hana upp og kungiora a tilhijde-
 legum Stodum, oslum til Epter-Rettingar.

Utgiefed at HIRSEHOLMS Slote þañ 29. Maii Anno 1744.

Under Borre Kongligre Hende og Signete.

Christian R.

LS

Epter Allra-Nadugastre Skickan til mijn Underskrifads, Dater: at Hirsch-Holms Slote þañ
 29. Maij. 1744. Er þesse Allra-Nadugasta Forordning um Helgehalld Sabbathsens og an-
 ara Heilagra Daga at Islande, þafig sem hier siest, Utlogd at Þessendfku epter því Danfka Ex-
 amplare, og lauten utganga at Prent. Test. Skalhollte þañ 29. Augusti. Anno 1744.

LUDVIG HANSEN.

